

Het krampachtig snikken verried hoe vreeselijk zij leed (Blz. 333).

Van nu af trok de keizer zich terug op Cuernavaca en mocht hij al beloofd hebben op zijn post te zullen volharden, het geheele karakter zijner toespraak toonde duidelijk aan hoe wanhopig hij zelf den toestand oordeelde.

Hij was zich van dezen dag af wel bewust, dat hij niet langer keizer van Mexico blijven zou, maar even vast stond het bij hem niet levend voor het geweld te wijken of voor den lafhartigen aandrang van den Franschen keizer.

In de eerste dagen van October verhuisde de keizer naar het Palacio van Mexico.

Daar ontving hij spoedig het bericht dat met de postboot — die op 10 October verwacht werd — de generaal Castelnau, adjudant van keizer Napoleon III, met belangrijke tijdingen voor hem aankomen zou.

Den 14n had deze veldheer met de gewone diligencie kunnen aankomen — maar hij kwam niet.

De eene dag vóór, de andere na ging voorbij zonder dat hij iets van zich liet hooren.

Dat voorspelde niet veel goeds en reeds deze onverschilligheid van den gezant oefende een uiterst nadeeligen invloed uit op de gemoedsstemming des keizers.

Dokter Basch schildert deze dagen in zijn boek met de volgende weinige doch treffende woorden:

« De ongesteldheid des keizers — zij het ook dat deze niet veel te beteekenen had —

de verwarde politieke toestanden, de geldverlegenheid, het wegblijven van Castelnau, de ontevredenheid van het ministerie, wiens vertegenwoordigers hem maar niet wilden bevallen, dit alles bracht in deze dagen eene geduchte stemming en afmatting des geestes teweeg.

En toch was dat alles maar een voorspel van de eindramp!

Naar omlaag! de steen was aan 't rollen! De arme keizer stond alleen, verraden van bijna alle kanten waarheen hij zich met vertrouwen gewend had en de weinige menschen die het werkelijk trouw en eerlijk met hem meenden, bezaten geen invloed en konden hem niet helpen.

En hun raad? Fischer was de geheime sekretaris van Maximiliaan en stuurde thans het lekke schip met kundige en kalme hand ten afgrond.

De keizer had zich tegen den middag even naar zijne kamer begeven maar eene buitengewone ongerustheid had zich van hem meester gemaakt waarvan hij zich in 't geheel geen rekenschap kon geven.

Hij nam een boek in handen maar 't was hem onmogelijk daarin te lezen; hij wierp het weg en liep onrustig in het vertrek heen en weer.

De staatsraad Hertzfeld die in dezer dagen hoofdzakelijk met het bestuur zijner zaken belast was, zat aan de eene tafel en hield zich bezig met het voeren eener correspondentie.

Dokter Basch, de arts des keizers, kwam thans zooals gewoonlijk na het middagmaal in het kabinet, toen een beambte van den telegraaf twee kabelberichten uit Europa kwam brengen.

Hij stelde ze aan den Staatsraad ter hand.

De keizer was bleek geworden reeds toen de beambte was aangemeld.

Hij vermoedde eenig onheil alhoewel hij niet wist van welken kant hij dat verwachten moest. Een der telegrammen was van den graaf Bombelles die de keizerin op hare reis vergezeld had.

Hij was gedateerd van Miramar.

Het ander was van Castillo en kwam van Rome.

— Hertzfeld, sprak de keizer, terwijl hij de draadberichten in de hand hield, dat zijn geen goede tijdingen welke men mij daar brengt... Ik voel het!... Lees gij ze, lees gij ze!

— Uwe Majesteit maakt zich zeer zonder noodzakelijkheid bezorgd, antwoordde de Staatsraad geruststellend.

Hij opende de berichten en las het cijferschrift.

— Ze kunnen ons, dunkt mij, juist goede tijdingen brengen, sire, maar wij zullen het zoo dadelijk zien.

De keizer wandelde in de kamer op en neer maar keek gedurig naar Hertzfeld die blijkbaar verlegen de papieren door elkaar haalde en vergeleek.

Het was alsof hij er niet spoedig achterkomen kon wat eigenlijk de inhoud was.

— Welnu, Hertzfeld, wat berichten zij?

— Ik weet het nog niet, sire!

De Staatsraad vervolgde ijverig zijn werk.

— Ik begrijp het niet goed. Het cijferschrift komt niet juist uit. Voor zoover ik er thans kan uit wijs worden...

— Welnu?

— Er is, sire, iemand op Miramar ziek geworden.

— Ziek! riep de keizer op gejaagden toon uit. Dat zal stellig de oude Baris zijn. Maar, lieve hemel! dat hoefden zij niet te telegrafeeren! Is het bericht misschien bestemd voor zijne familie hier?

— Ik kan het u nog niet zeggen, Majesteit. Vergun mij nog een oogenblik.

Dokter Basch verwijderde zich.

Het was aan al zijne bewegingen te zien dat de zaak zeer zijne belangstelling gaande maakte.

Het kwam hem voor alsof de Staatsraad geene mededeeling wilde doen van den inhoud der telegrammen in zijne tegenwoordigheid en daarom ook ging hij weg.

Hertzfeld echter scheen er geheel op te zien den keizer den inhoud mede te deelen.

Het was een treurig bericht.

Hij stelde zich aan alsof hij den zin niet goed ontcijferen kon, hij overlegde van alle kanten bij zichzelven of het mogelijk zou zijn datgene wat hier met klare woorden te lezen stond voor hem te verbergen.

Maximiliaan begon er spoedig erg in te krijgen. De staatsraad Hertzfeld wist altijd met het ontcijferen van telegrammen voortreffelijk om te gaan.

Waarom ging de man er nu zoo traag mede te werk?

— Hertzfeld! sprak hij eindelijk.

Hij ging voor den man staan.

— Ik weet het... Ik moet het weten... Het is iets verschrikkelijks wat ge daar hebt!...

Deel het mij liever mede... ik ben op het ergste voorbereid!

— Uwe Majesteit, antwoordde nu de staatsraad, ik weet ook waarlijk niet of ik den inhoud voor u geheim mag houden!... Het betreft... Hare Majesteit de keizerin zelve!... Zij is zwaar ziek geworden en onder de behandeling van... dokter Riedel...

— Riedel! Riedel! hernam de keizer haastig. Ik heb dien naam nooit gehoord... Wat is zijn speciaal vak?

Hertzfeld keek voor zich.

— Ik weet het niet. Uwe Majesteit, maar dokter Basch zal beter in staat zijn u daarover inlichtingen te geven.

— Basch! Waar is hij?... Gewis op zijne kamer! riep Maximiliaan opgewonden uit. Als ik u bidden mag, liefste Hertzfeld, laat hem oogenblikkelijk hier komen!

De staatsraad was reeds opgesprongen om dit bevel ten uitvoer te brengen en de keizer die werkelijk in een allerdroevigste toestand verkeerde bleef midden in de kamer staan en staarde onafgewend naar de deur door welke de verwachte persoon binnenkomen moest.

Hij behoefde niet lang te wachten.

De geneesheer gaf onmiddellijk aan het bevel gehoor. Maar reeds in de deur riep de keizer hem te gemoet, terwijl zijne oogen zich met tranen vulden:

— Basch, kent gij dokter Riedel te Weenen?

Reeds het noemen van den naam openbaarde hem de geheele waarheid.

De vreeselijke dingen welke er waren voorgevallen... maar wat baatte het hier de waarheid te verzwijgen?

Met eene bijna klanklooze stem antwoordde hij:

— Ja, Uwe Majesteit.

— En?...

— Het is de bestuurder van het krankzinnigengesticht.

Maximiliaan was als een lijk geworden.

Met den arm uitgestrekt ging hij voor den geneesheer staan.

Maar hij antwoordde niet!

Hij bedekte het gelaat met de beide handen en bleef zóó, gedurende verscheidene minuten stil en beweegloos staan.

Eindelijk sprak hij zacht:

— Groote God! dat is verschrikkelijk!

Hertzfeld wilde eenige woorden van troost tot hem richten, maar de keizer sprak zachtjes doch vriendelijk:

— Thans niet!... thans niet!... Laat mij met rust... Ik wil eerst trachten mij dit ijselijk voorval in te denken... Later!... later!...

De beide heeren gevoelden dat zij Zijne Majesteit geen grooteren dienst konden bewijzen dan met hem alleen aan zichzelven over te laten.

Daarom verwijderden zij zich.

Het moet een smartelijk uur geweest zijn dat Maximiliaan daar op zijn keizerlijk paleis doorbracht.

Het was nochtans voor hem voldoende geweest om tot bedaren te komen en zijn toestand duidelijk en klaar te overdenken.

Toen hij zijn gewone avondwandeling ging doen op de azotea van het paleis, stuurde hij naar zijn geneesheer opdat deze hem daarbij mocht gezelschap houden.

Dokter Basch kwam.

Hij liep zwijgend naast Maximiliaan een tijd lang op en neder, maar hoe de keizer zich ook anders kon verkwikken bij het heerlijk schouwspel der bergen, thans zag hij van dat alles niets en zijn altijd zoo openhartig en helder oog staarde somber voor zich neer.

Eensklaps zei hij:

— Wat meent ge, Basch! Moet ik blijven of gaan?

Hij antwoordde kalm en vastberaden:

— Ik geloof dat Uwe Majesteit niet in het land zal kunnen blijven.

— Maar zou iemand er geloof willen aan hechten, als men verzekerde dat ik ter wille van de ziekte der keizerin naar Europa ga?

— Uwe Majesteit heeft redenen genoeg en Europa zal het erkennen dat gij niet meer verplicht zijt in Mexico te blijven nu Frankrijk zich zoo ontijdig aan zijne verdragen heeft ontrokken.

De keizer peinsde een oogenblik.

Zijn gedachten richtten zich naar zijne omgeving.

— Hoe zoudt ge meenen dat Hertzfeld en Fischer over deze zaak denken?

— Ik ben verzekerd, Majesteit, dat Hertzfeld geheel en al van mijn gedacht zal zijn en wat Fischer betreft, vervolgde hij de schouders ophalend, ik moet bekennen dat hij mij weinig vertrouwen inboezemt.

De keizer dacht na.

— Ja, ja, het is zoo, sprak hij. Het is nu maar de vraag hoe alles zich best regelen laat. God weet het! Ik heb mijn plicht gedaan en meer dan dat. Geen mensch ten minste kan meer van mij verlangen. Desniettemin gevoel

ik dat spot en smaad mij in mijne afzondering volgen zullen.

— Maar, gebeurt er wel iets, Majesteit, dat niet door vuige karakters beklad wordt. Wanneer gij in vrede zijt met uw eigen geweten behoeft gij u, sire, met het overige niet te bekommeren.

— Ik heb hier geen rust meer, hernam de keizer, mijn hart is daar ginder bij de arme Charlotte. En zoo ik maar zag dat ik hier nog wat goeds uitwerken kon, hoe gaarne zou ik mij alle dingen daarvoor getroosten! Maar ze willen mij mijn gang niet laten gaan, vervolgde hij. De menschen hier zijn misschien goed maar zij zijn vadsig in de hoogste mate en alleen op hun voordeel uit. Zij hebben geen vaderland en ik vrees dat ik meer Mexicaan ben dan de meesten hunner. Met zulke menschen laat zich geen Staat grondvesten! Zij hebben geen edele drijfveer en ik ten minste deug er niet voor zulk een volk te regeeren. Ik moet weg, dàt staat vast, ging hij voort na eene korte poos. Ik kan en wil niet blijven! De rust van het land kan alleen door bloedvergieten gehandhaafd worden. Het zijn waarlijk geen menschen, het zijn tijgers en zelfs onder elkander richten zij de hevigste slachting aan. De eene groote vraag blijft nu nog maar: moet ik dadelijk gaan?... Liefst vertrok ik dadelijk. Ik ben moede... doodafgemat... Ik heb behoefte aan rust.

— Maar, Uwe Majesteit, hernam dokter Basch, er bestaat nog geen reden om zoo'n haast te maken. Het besluit om te vertrekken is te belangrijk en kan zoovele gevolgen na zich slepen zoodat het waarlijk geen zaak is daar noodeloos zoo overhaast toe te besluiten. Alleen de voorbereidende maatregelen zullen niet alleen dagen en weken maar maanden vereischen.

De keizer knikte met het hoofd doch zonder een woord te spreken.

— Naar ons inzicht hebt gij gelijk, Basch. Onze raseigen nauwgezetheid van geweten noodzaakt ons aldus te handelen. Een Mexicaan zou daar haastiger mee klaar komen en er zich weinig om bekommeren wat er van land en bestuur te recht kwam als hij maar weg was. Wat er ook gebeure, ik zal zoo handelen dat ik mij niets te verwijten heb. De wereld moge mij dan vonnissen! Bovenmenschelijke dingen kan en mag zij niet van mij verwachten. Stuur nu Hertzfeld en Billemech bij mij, ik wil hen spreken. Ik weet dat zij het goed met mij voor hebben. Ga, beste Basch, morgen zullen wij langer over de zaak spreken. Ik herhaal het: ik heb geen rust noch duur meer hier in de stad. Gij zijt van oordeel dat de moerassige streken van Chapullepec niet heilzaam voor mij zijn... Maar wat mij thans drukt, het is meer dan koorts, ik moet weer naar buiten, naar mijn stillen berg. Voort van hier, buiten de wallen der hoofdstad!... Het plan dat ik thans heb opgevat mag bedaard en rijpelijk overwogen worden. Wat mij te wachten staat weet ik niet! Zorg gij daarvoor dat we morgen vroeg naar Orizaba kunnen trekken.

HOOFDSTUK XXXVI

AFSTAND VAN DEN TROON

Maximiliaan had een besluit genomen en voerde het uit. Hij wilde naar Orizaba en hij ging er heen ondanks alle hinderpalen.

Op den 21n October, reeds 's morgens te 4 uur, trok de keizer, geleid door driehonderd man sterk, door den overste Kodolich gekommandeerd escorta huzaren, van Chapullepec naar Orizaba op.

Onder zijn geleide bevonden zich dokter Basch, professor Billemech, Fischer, Feliciano Rodriguez en Arrago als minister.

De keizer was gezeten in een rijtuig met vier witte muildieren bespannen.

Hij was somber en in zichzelven gekeerd.

Behalve zijne smart en zorg over den toestand zijner gemalin, voelde hij zich ook tegen den Franschen afgezant, graaf Castelnau, verbitterd, daar deze met eene onverklaarbare achteloosheid te Vera-Cruz was gebleven met de berichten.

Thans moest hij hem onderweg ontmoeten.

Hij had zich vast voorgenomen niet met hem te spreken.

Van uur tot uur nam zijn wrevel tegen Frankrijk toe.

In ernstig gepeins was Maximiliaan verdiept.

Bij de eerste rustplaats te Ayotlan ontmoette hij den Franschen gezant.

Maximiliaan weigerde op onverbiddelijke

wijze met hem in aanraking te stellen. Hij moest voorbijrijden en zijn weg naar het Fransche hoofdkwartier vervolgen.

Het eerste nachtkwartier werd gehouden op eene hacienda.

Hier bracht de rampzalige monark nog een ongelukkigen nacht door want hier streed hij nog eens den strijd betreffende den troonafstand.

Hij was bijna bereid het besluit van die hacienda te dateeren.

Wat hem bijzonder scheen te martelen was de gedachte aan het vele bloed in Mexico vergoten.

— Ik wil niet dat er om mijnentwil nog meer bloed in Mexico vergoten worde, zeide hij.

En nog des avonds herriep hij het dekreet, door Bazaine afgeperst, van den 3n October.

Overal waar rust gehouden werd kwamen afgevaardigden der ingezetenen en inboorlingen om hem hun verkleefdheid te betuigen.

Bloemen brachten zij hem daarbij en bloemen strooiden zij den armen vorst voor de voeten!

Arme keizer!

Het volk dat sinds eeuwen in slavernij zuchtte voelde wat het aan hem had! Maar het had nooit de macht noch het geweld in handen gelijk in al deze zuidelijke republieken. De Creolen en gemengde rassen regeerden en het volk had slechts bloemen, geen wapens voor zijn keizer.

In Orizaba werd Zijne Majesteit op de hartelijkste wijze begroet maar zijn geest was gedrukt, zijn hart was benauwd en geen glimlach vertoonde zich op zijne lippen.

Het is gemakkelijk te verklaren dat de gemoedsstemming van Maximiliaan hoe langer hoe somberder werd. Voor hem was het harde oogenblik aangebroken, waarop hij ingevolge van zijn eigen besluit, den staf breken zou over de onderneming welks bezwaren hij nooit ontkend, maar waaraan hij met jeugdige geestdrift, met zelfverloochening en met gevaar van zijn persoon zijn leven gewijd had. Hij moest afzien van zijne groote denkbeelden: de wedergeboorte van een kwijnend volk en na hetgeen hij in Mexico beleefd had zich er aan ontrekken met het bittere bewustzijn dat alleen het verraad van hen die zich zijne vrienden noemden, het ten val gebracht hadden. Hij zag in dat dit land nog in lang niet te helpen was. In zijn hart had hij Mexico reeds opgegeven. Hij wou niet langer de vassaal van Frankrijk blijven.

Orizaba was voor hem slechts een ophoudplaats. De troonafstand kostte den keizer geen strijd meer.

Alleen kwam zijn gevoel van eigenwaarde er tegen op dat hij door deze daad tegenover het geheele land bekennen moest dat hij zich zonder de ondersteuning der Franschen niet langer handhaven kon en dat hij zich door Louis Napoleon had laten misleiden.

Als souverein het land verlaten en in Europa zijne volle rechtsaanspraken en rechtstitels te behouden dat liet zijne eer hem niet toe.

Voor zijn gemarteld gemoed zou het een verlichting geweest zijn als hij zich van den drukkenden last zijner waardigheid zonder macht, hadde kunnen vrij maken.

In dezen toestand bracht Maximiliaan weken achtereen door, zonder zich echter door den invloed van buiten te laten beheerschen.

Het was nog in de eerste helft van de maand November.

Fischer trad de vertrekken van Maximiliaan binnen.

— Weet ge wie er gekomen is, Fischer? vroeg de keizer.

— Van Mexico, Uwe Majesteit?

— Neen... in Vera-Cruz.

— In Vera-Cruz! riep Fischer verbaasd. Zijn er goede tijdingen, sire?

Hij dacht aan de keizerin.

De keizer antwoordde met een zucht:

— Ik heb niet gezegd dat het goede tijdingen waren maar... generaal Miramon en generaal Marquez zijn aangekomen. Ik ben er verheugd om. Miramon kan na mijn vertrek de teugels van het bestuur in handen nemen. Morgen zal ik den afstand van den troon van Mexico teekenen.

— Is het besluit Uwer Majesteit vast? vroeg Fischer.

— Rotsvast.

Dit bericht werd aan de ministers spoedig overgebracht.

Toen namen zij een *wreedaardig* besluit om hem te doen blijven.

Zij, die geen enkele belofte jegens hem gehouden hadden, zij herinnerden hem aan het woord:

— *Een echt Habsburger verlaat zijn post niet in de ure des gevaars.*

Dit woord kwam Maximiliaan tot op het oogenblik dat hij reeds de pen in de hand had om te teekenen in het geheugen.

Hij las die woorden, voelde den hoon op

zijn voorhoofd branden, werd rood van toorn en wierp de pen weg.

— Het lot is geworpen, sprak hij... Ik blijf.

Hij meende zijn eer verpand.

Hij zou blijven... en dit woord met den dood betalen.

Edele, ridderlijke vorst.

's Anderdaags keerde hij terug naar de hoofdstad Mexico.

... ...

De aftocht der Franschen!

Het aftrekkende leger marscheerde over de Plaza en voorbij het paleis des keizers, maar overal waren hier de gordijnen nedergelaten en geen levend wezen vertoonde zich daar.

De maarschalk Bazaine wierp, toen hij voorbij het paleis reed, een ontevreden blik op de gesloten vensters.

De muziek had juist opgehouden te spelen en luide weerklonken de zware, eentonige voetstappen op de Plaza.

De maarschalk wenkte.

Niet aldus wilden en mochten zij de stad verlaten, maar het moest geschieden met wapperende vaandels en onder het geschal der muziek.

De muziek hief weder een onstuimigen krijgsmarsch aan, met schetterende trompetten en dreunende pankslagen.

Te vergeefs!

De gordijnen bleven neergelaten.

Geen afscheidsgroet van den keizer!

Stil en neerslachtig gestemd trokken de soldaten ook het paleis voorbij, want zij wisten zeer goed dat zij hier eene niet vervulde belofte, een gebroken woord achterlieten.

De neergelaten gordijnen waren het stille verwijt.

In den geest zagen de officieren en soldaten den vorst, die op de roepstem huns keizers naar dit land was overgekomen en dien zij thans « alleen en zonder bescherming hier achterlieten ».

Maar de trompetten schetterden, de groote trom sloeg er de maat bij...

Achter de gordijntjes, onzichtbaar langs buiten, stond Maximiliaan, met de linkerhand op den rug en met de rechterhand even het gordijn wegschuivend...

Hij zag de troepen voorbijtrekken.

Hij zag Bazaine, trotsch, hoovaardig, uitdagend, loszinnig en bijna opgeruimd te paard voorbijrijden.

Op 's keizers mond kwam een woord:

— Verrader!

Vier jaar later zou dit woord voor eeuwig op zijn naam gebrandmerkt worden.

De straf volgde hem reeds!

HOOFDSTUK XXXVII

VERRAST! EEN LAATSTE OVERWINNING

Waar slechts de Franschen uit het binnenland wegtrokken, daar rukten de Juaristen aan.

Juarez naderde...

Hij was reeds tot Zacatecas afgezakt.

Marquez vooral was ijverig bezig voor de Franschen.

De « slachter van Tacubaya », zooals men dien veldheer heette, kende goed het land en dezes bevolking en bezat veel wilskracht.

Generaal Mejia, de Indiaansche veldheer, lag thans in Queretaro.

Mendez was met goede troepen te Morelia.

En Miramon, de beste generaal misschien waarop Mexico zich beroemen kon, aanvaardde de taak tegen Juarez zelven op te rukken.

De benden van Juarez waren thans aangegroeid tot een machtig leger van bijna 25,000 man.

Aan hun hoofd stond Escobedo.

Miramon was voor de hem opgedragen taak bij uitnemendheid geschikt.

Alleen door eenige ruiters vergezeld verliet hij Mexico.

Toen hij in Queretaro aankwam had hij een gansch regiment.

Hij deed een aanval op Zacatecas.

Op de Plaza, in eene hooge luchtige zaal, welker deuren en vensters wijd geopend waren, stonden generaals met Juarez en zijn minister Lerdo de Tejada vergaderd.

Zij beraadslaagden over de verdere krijgsbewegingen welke Escobedo ten uitvoer zou brengen.

Negrete, de minister van oorlog van Juarez en die de president altijd getrouw was gebleven, was voor een onmiddellijk doortasten.

Lerdo de Tejada was er tegen.

— Die de hoofdstad heeft, bezit het land, sprak Juarez.

Maar Lerdo ontkende dit.

— Maximiliaan heeft de hoofdstad en toch het land niet meer, ik ben voor een langzaam maar zeker voortrukken.

— Miramon is uit Mexico getrokken, hernam Negrete, en hij heeft zich volgens de berichten onzer spionnen met een handvol volk naar Queretaro begeven om ons het bezit van die plaats te bestrijden. Laat ons naar de hoofdstad oprukken.

Juarez was opgestaan en wankelde buiten op het balkon.

Van daar had hij het uitzicht over de platte daken der stad en op de daarachter liggende heuvels.

Plotseling zei hij:

— Wat zijn dat voor ruiters, die daar op de hoogte draven?

Negrete stond in een oogenblik aan zijne zijde, maar reeds klonk hun van beneden het gerucht in de ooren:

— De vijand! De vijand! De keizerlijken!

— Caramba! Wij zijn verloren!

Als een onweersbui joegen daar in de hoogte, woeste met lansen gewapende ruiters de berghelling af... Er waren er hoe langer hoe meer.

Een zwerm volgde op de andere.

Geen twijfel, de stad werd overvallen.

De officieren liepen de trappen af en sprongen naar hunne paarden.

Juarez volgde niet wetend wat doen.

Miramon aan het hoofd zijner lansiers, met de blanke sabel in de vuist, stortte de stad binnen...

De Juaristen hadden den tijd niet de verdediging in te richten.

Onder het oog van den vijand, die met donderend hoefgetrappel over de straten draafde, sprong Juarez op een der officierspaarden...

Hij gaf het dier de sporen en vloog de straat af...

De ruiters hem na!

Miramon had den Indiaan herkend!

— Juarez! riep hij.

In de eene hand een sabel, met de andere een revolver, zijn paard alleen door de knieën besturend, vloog Miramon door de straat.

Maar Juarez kende de plaats, anders ware hij nooit aan zijn opvolger ontkomen.

Hij dood, ware het einde geweest van den strijd! Miramon hief reeds de linkerhand omhoog om met een schot van zijn revolver het paard van den president of den president zelven te treffen...

Juarez schoot eene zijstraat in...

Miramon moest de teugels van zijn paard grijpen en verloor daardoor tijd.

Het noodlot mengde er zich mede...

Hij wilde te gauw zwenken, zijn paard schoof uit en viel.

De dappere jonge generaal viel ten gronde.

Juarez won het bergland en ontkwam.

Maar de zegepraal was volkomen.

Behalve eene massa gevangenen maakten de keizerlijken ook een buit van oorlogsmateriaal en de krijgskas van den president.

HOOFDSTUK XXXVIII

NAAR QUERETARO

Oorlogskans!

Drie dagen later stiet Miramon op de troepen van Escobedo en werd volkomen verslagen.

Hij moest de wijk nemen naar Queretaro.

Met moeite sloeg hij zich door de Juaristische benden heen die de baan bezette.

Bij gelegenheid van deze overwinning van Escobedo liet deze wreede Juaristische generaal 109 vreemde gevangen soldaten — waartusschen een aantal Belgen — op echt bloedige wijze doodschieten.

In de hoofdstad kwamen die tijdingen aan en maakten de ministers radeloos.

Niet dat zij zich om Maximiliaan bekommerden. Heere! neen!

Hadden zij met zijn leven de macht kunnen koopen al die Mexicaansche Judassen en lafaards zouden hun meester gauw overgeleverd hebben.

De ministerraad was vergaderd.

Lares, de sluwe Mexicaan, had juist het woord gevoerd.

Daar werd plotseling de deur geopend...

De ministers rezen blijkbaar ontsteld van hunne zetels op.

De keizer!

Zijne Majesteit stond op den drempel; zonder een woord te spreken en met de handen op den rug sloeg hij de vergadering gade.

Lares bekwam de eerste weder van den schrik.

Met kruipende vriendelijkheid kwam hij naar den keizer geloopen.

— Uwe Majesteit, sprak hij, wij wilden zoo juist er over gaan beraadslagen hoe wij 's Rijks schatkist het spoedigst zullen krijgen.

— Zoo! sprak Maximiliaan kort.

— Ja, sire, en...

— Daarmede hebt gij u lang beziggehouden, zeide de keizer droogweg. Waar is de uitslag? Dat moet anders worden, senores, want ik begin mijn geduld te verliezen.

— Uwe Majesteit kan zich ervan verzekerd houden dat wij...

—Nog steeds zullen voortgaan met beraadslagen totdat de Staat ten gronde zal zijn gegaan, viel de keizer hem op gestrengen toon in de rede.

— Sire!...

— Laat mij spreken, Lares. Wij staan thans op den rand van een Staatsbankroet en ik ben niet voornemens dit met de handen in de zakken af te wachten. Of hebt gij nog niet vernomen hoe het te lande toegaat!... Gij weet wat gij mij beloofd hebt en onder welke voorwaarden ik naar hier gekomen ben!

— Uwe Majesteit kan er zich van verzekerd houden dat wij met alle krachten voor haar trachten te werken en ik geloof zeker dat alles nog goed terecht komen kan.

— Laat mij dan uw raad hooren, hernam de keizer.

Hij was verstoord.

— Het belangrijkste is, sprak Lares, dat de invloed van Juarez worde vernietigd in het leger.

— Juist, sprak de keizer met een bitteren glimlach. Misschien zullen de Juaristen uiteengaan als gij uwe beloften tot hen wildet uitstrekken.

Lares voelde den schamp.

— Uwe Majesteit doet mij onrecht aan, sprak Lares.

— Wat is thans uw raad, senor?

— Sire, sprak de minister, er zijn geen beter generaals dan Miramon en Mejia, maar aan het leger ontbreekt de geestdrift en er is maar een ding 't welk de geestdrift geven kan.

— En dat is? vroeg Maximiliaan in spanning.

— De tegenwoordigheid Uwer Majesteit bij het leger.

De oude fierheid der Habsburgers ontwaakte in hem en met vonkelende blik riep hij:

— Naar Queretaro! Aan het hoofd van mijn leger! 't Is inderdaad dáár dat ik overwinnen of sneven moet.

De teerling was geworpen!

Naar Queretaro:

Den 12n Februari vertrok Maximiliaan aan het hoofd van zijn leger.

HOOFDSTUK XXXIX

HET EINDE NADERT

Met gejubel werd de keizer te Queretaro zelf ontvangen want de stad was goed keizersgezind.

Overigens waar Maximiliaan ook kwam won hij aller hart door zijne eenvoudige, openhartige en blijkbaar schrandere persoonlijkheid.

Eilaas! te Queretaro zou de moedige man laffelijk en barbaasch omver worden geschoten.

Queretaro was eene stad van ongeveer 40,000 inwoners in 1867.

Zij vormt een rechthoek die zich van 't Noord-Oosten naar het Zuid-Westen uitstrekt.

Langs de noordzijde stroomt de Rio-Blanco, eene kleine rivier die naar den stroom Sierra Pordo loopt.

Nabij de stad verrijst de heuvel San Gregorio en ten westen de heuvel Jacal.

Te midden van de opening van een boog van bergen verrijst aan het westeinde der stad de *Cerro de las Campanas*.

Daar zou Maximiliaan vallen.

Van dien cerro uit overziet men, als men zich naar het noorden wendt, den San Gregorio en San Pablo, en links af de vlakte van Guadalajara.

Al deze hoogten waren gedurende het beleg door den vijand bezet, uitgezonderd de Cerro de las Campanas en het aan het oosteinde der stad op eene rots gebouwde klooster Cruz.

Queretaro was niet geschikt om eene belegering daarin af te wachten.

Het ware moeilijk geweest eene slechtere

plaats uit te kiezen en Maximiliaan werd er misschien door de verraderlijke Mexicanen heengestuurd als in eene val.

Inderdaad Queretaro is in eene rotskloof gelegen. De stad is geheel door bergen ingesloten en volkomen prijsgegeven aan het geschut der belegeraars.

Maar Queretaro had den naam van de *sleutel* te zijn van Mexico.

Het bezet van Queretaro is een zoo belangrijk feit in de geschiedenis dezer eeuw dat we hiervan een breedvoerig verhaal willen geven.

We verleenen het woord aan den Duitschen prins van Salm, een man van edel karakter, die naast Maximiliaan als kolonel vocht.

« Op den 19en Februari, 's morgens om tien uur, zoo verhaalt hij, kwamen wij te Queretaro aan.

Deze stad had zich altijd bijzonder getrouw aan de zaak des keizers betoond, en de tijding van diens aankomst bracht daarin dan ook eene algemeene vreugde teweeg. Oud en jong kwam hem te gemoet tot aan de Cuesta Chine, eene hoogte, die ongeveer achthonderd meter van het tolhuis der Garita de Mejico verwijderd ligt, en ontving hem en de troepen die hem vergezelden, met een welmeenend gejuich, dat ons goed aan het harte deed.

Tusschen de hoogte en de poort stonden de troepen, die in de stad lagen geschaard en werd de keizer door generaal Miramon en den civielen en militairen prefect der stad, generaal Escohar, met eene korte, hartelijke toespraak verwelkomd. De generaals Mejia, Castillo, Arellano, Valdez, Casanova en een groot aantal andere officieren hadden zich daar insgelijks verzameld.

Tusschen de troepen van Queretaro, die in het gelid geschaard stonden, reed de keizer nu de feestelijk versierde stad binnen en naar het Casino toe, alwaar hij zijn intrek nam. Bij het binnenrijden daarvan struikelde het paard des keizers, hetgeen sinds overoude tijden als een ongunstig voorteeken beschouwd, maar bij de toenmalige vreugde ternauwernood bemerkt werd.

De keizer ontving nu de autoriteiten der stad alsmede de hoogere geestelijkheid en liet een gedeelte der officieren, die te Queretaro in garnizoen lagen, aan zich voorstellen. Daarop begaf hij zich naar de kathedraal, waar een plechtig Te-Deum gezongen werd.

Ik acht het niet ongepast, voor dat ik met mijn verhaal voortga, eenige woorden in het midden te brengen omtrent de voornaamste personen, die de keizer te Queretaro aantrof.

De belangrijkste onder hen was zonder twijfel Don Miguel Miramon. Hij was een der uitstekendste generaals van de kerkelijke partij en zelf reeds op zijn vijf en twintigste jaar president der republiek geweest. Hij was nu iemand van omstreeks dertig jaren, van middelbare lengte, had eene welgevormde gestalte, beschaafde manieren en donker haar. Hij bezat veel verstand, was ontzettend eerzuchtig, en daarbij dapper en ondernemend, maar geen wetenschappelijk gevormd soldaat en geen bijzonder krijgskundige.

Miramon was van Orizaba, waar hij met generaal Marquez en Pater Fischer den keizer tot blijven aanspoorde, in het midden van December naar Mexico vertrokken, waar hij in allerijl vier à vijfhonderd man bijeenbracht, waarmede hij naar den noordelijken staat Zacatecas trok om te verhinderen dat de vijandelijke troepen, die ten doel hadden over Queretaro naar Mexico door te dringen, zich aldaar bijeen trokken.

Met hetzelfde doel had Miramon aan generaal Don Severo de Castillo bevolen, naar dezen staat op te rukken, ten einde gemeenschappelijk met hem te opereeren; en generaal Don Tomas Mejia, die San Luis Potosi had moeten ontruimen, was insgelijks op op marsch naar Queretaro.

De hoofdstad van den staat Zacatetas, die denzelfden naam als den staat zelf draagt, was destijds de zetel der republikeinsche regeering en Juarez zelf hield zich aldaar op. Deze omstandigheid was te verleidelijk voor den dapperen en eerzuchtigen Miramon, die op zijn tocht door Queretaro eenige van de zich aldaar bevindende troepen meegenomen of ook onderweg aangeworven had.

Zonder generaal Castillo, die met zijn corps nog eenige dagmarschen verwijderd was, af te wachten, rukte hij tegen Zacatecas op en deed hierop zulk een krachtigen en onverhoedschen aanval, dat de vijandelijke bezetting geheel overrompeld werd.

Een groot getal gevangenen, twintig kanonnen, en een menigte gewichtige documenten en papieren der vijandelijke regeering waren het loon van dezen welberaamden aanval. Juarez zelf vluchtte ternauwernood in een rijtuig en was er dicht aan toe, gevangen genomen te worden, — iets, waarop men gehoopt had, zooals schijnt te blijken uit eene schriftelijke order van den keizer aan Miramon,

waarin den generaal bevolen wordt, Juarez, ingeval deze hem in handen mocht vallen, op de humaanste en vriendelijkste wijze te behandelen en naar Mexico te laten brengen.

De uit Franschen bestaande gendarmerie, die bij Miramon was, maakte zich te Zacatecas aan eene menigte schandalen schuldig, die de generaal, toen hij ze vernam, weliswaar dadelijk te keer ging, maar die den vijand noodeloos verbitterden. Zoo hadden de gendarmen onder anderen een borstbeeld van Juarez aan een touw door de straten gesleept.

Voordat Castillo nog den tijd gehad had om zich bij Miramon aan te sluiten, werd deze van den noordkant met eene groote overmacht aangevallen en gedwongen Zacatetas te ontruimen en den terugtocht naar Queretaro te ondernemen.

Twee dagen na dit vertrek werd Miramon bij San Jacinto door de generaals Escobedo en Trevigno in den rug en op beide flanken aangevallen, zoodat het hem slechts met moeite gelukte, met eenige officieren en andere manschappen te paard de wijk te nemen naar Queretaro, waar hij zich bij Castillo en Mejia aansloot.

Zijn jongere broeder, generaal Don Joacim Miramon, was niet zoo gelukkig; hij werd hevig gekwetst en viel in handen van generaal Escobedo en met hem een aantal gevangenen, dat zoo groot was, dat men het niet raadzaam achtte daaromtrent nauwkeurige opgaven te doen.

Honderd drie en twintig Franschen, waaronder zich ook de gendarmen die het borstbeeld van Zacatecas gesleept hadden, bevonden, werden ergens onder dak gebracht, waar men hun tamelijk veel vrijheid liet, zoodat zij reeds in de verte eenig vermoeden hadden op het lot, dat hun te wachten stond.

Op zekeren namiddag werd hun medegedeeld, dat zij naar eene andere plaats overgebracht zouden worden en dat het in den oorlog gebruikelijk was, hun op den tocht daarheen te blinddoeken. De Franschen dachten hierbij aan niets kwaads en marcheerden gedurende een half uur voort, totdat men hun op het binnenplein der hacienda de Jacinto de blinddoeken afnam.

Hier stonden twee bataljons infanterie geschaard en nu werd den gevangenen medegedeeld, dat zij op bevel der hoogere regeering moesten gefusilleerd worden.

De afgrijselijke strafuitvoering werd in het bijzijn der andere veroordeelden telkens aan tien gevangenen voltrokken, wier bloedende en vaak zich nog bewegende lijken op eenen wagen gestapeld en voorbij de nog levenden buiten de hacienda gebracht werden. Dit geheele bloedbad, dat ternauwernood in de eerste Fransche revolutie een tegenhanger vindt, duurde meer dan een uur, zooals mij later gedurende mijne gevangenschap meegedeeld werd door vijandelijke officieren, die dit geheele ontzettende tooneel als ooggetuigen beschreven.

Hoe slecht de Mexicanen mikten, blijkt uit het volgende voorval, dat daarbij plaats gehad heeft en dat tevens den bloeddorst, die in dezen oorlog geheerscht heeft karakteriseert.

Een Fransch soldaat van het bataljon Cazadores, Hippolyte Rolin, bleef bij het eerste salvo ongedeerd en trachtte te ontsnappen. Hij werd achterhaald en bij het tweede salvo cok slechts in lichte mate gekwetst. Toen hij zich andermaal uit de voeten trachtte te maken, werd hij vastgebonden en met het geweer op de borst doodgeschoten.

Generaal Don Joacim Miramon werd ondanks zijne hevige wonde door Escobedo op zijne marsch naar San Luis Potosi tot in de nabijheid dezer stad medegesleept. 's Avonds werd het bevel gegeven den generaal te fusilleeren. Daar hij niet kon loopen werd hij op een stoel naar de gerechtsplaats gedragen.

Toen men daar aankwam, was het zoo donker dat men haast niets kon zien, en nu werd de gekwetste generaal met het geweer op de borst doodgeschoten. Daarop stak men lucifers aan, die door den wind verscheidene malen uitgingen, om zich te overtuigen, of hij wel dood was. De ongelukkige had nog eenige stuiptrekkingen, en nu vermaakten de vijandelijke officieren zich hunne revolvers op hem af te schieten, zoodat zijn hoofd gansch verbrijzeld en zijn lichaam door dertig kogels doorboord werd.

Don Thomas Mejia was een kleine, tanige, verwonderlijk leelijke Indiaan van omstreeks vijf en veertig jaren met een ontzaglijk grooten mond en een paar borstelige zwarte haren daarboven. Hij was een achtenswaardig man, die den keizer getrouw gebleven is, en een bekwaam generaal bij de ruiterij, die zich door door zijne onverschrokkenheid beroemd gemaakt heeft.

Wanneer hij een aanval deed, nam hij aan een zijner manschappen altijd eene lans af en stormde daarmee vooruit op den vijand los.

In vroegere jaren had hij bij zekere gelegenheid Queretaro aan de liberalen ontnomen. Toen hij de stad binnendrong namen de laatste vijanden de wijk naar de eerste verdieping van het raadhuis.

Generaal Mejia

Mejia vertoonde zich aan het hoofd eener ruiterbende voor dit gebouw, snelde met de lans in de hand de trap op, stormde de groote zaal van het raadhuis binnen en dwong de vijanden, die daar eene schuilplaats gezocht hadden, zich over te geven. Daarop begaf hij zich naar het balkon en hief voor zijne zegevierende troepen een « hoera » aan.

Don Severo de Castillo, een klein, zwartharig, mager, zwakkelijk en bijna geheel doof man, was in vroegere jaren door de liberalen gevangen genomen, en de wreede behandeling die hij in de gevangenschap onderging, had zijne gezondheid geheel verwoest.

Hij werd namelijk veroordeeld zijn verblijf te houden op het in den Stillen Oceaan gelegene eiland Isla de Caballos, dat zoo ongezond is, dat geen mensch daar langer dan eenige jaren in leven kan blijven.

Levensmiddelen zijn er volstrekt niet te vinden, waarom de gevangene van tijd tot tijd door visschers van rauw vleesch en meel voorzien werd. Castillo bracht een geheel jaar alleen op dit eiland door. Hij had voor zich eene hut van cactus gebouwd en sliep op eene legerstede van riet. Eindelijk gelukte het hem deze vreeselijke verblijfplaats met behulp van een visscher te ontvluchten.

Castillo is een rechtschapen, eerlijk man en een getrouw aanhanger van den keizer. Hij is een uitstekend soldaat, en zijne kalmte en koelbloedigheid in het hevigste vuur zijn werkelijk bewonderenswaardig. Vrees is hem geheel vreemd, en midden in den strijd gaf hij zijne bevelen met evenveel kalmte en overleg, alsof hij in zijne kamer geweest was. Hij was, mijns inziens, de beste krijgskundige onder alle Mexicaansche generaals.

Don Ramirez Arellano is een zeer innemend en beschaafd man. Hij is in de dertig en heeft een zeer donkere gelaatstint en een keurig zwart baardje. Hij is een uiterst bekwaam artillerie-officier en werd later het opperhoofd der gezamenlijke artillerie in Queretaro.

Reeds den 17en had de keizer de volgende dagorder uitgevaardigd, die nu te Queretaro bekend gemaakt werd :

» *Ik stel mij heden aan het hoofd van mijn leger, dat zich nog geen twee maanden geleden begon te verzamelen en te formeeren, en waarvan ik thans het opperbevel op mij neem.*

» *Reeds een geruimen tijd heb ik met verlangen naar dezen dag uitgezien, maar hinderpalen, welke niet uit den weg te ruimen waren, verhinderden mij tot dusverre, mijn gevoel als goed en getrouw patriot te volgen.*

» *Onze plicht eischt nu, voor de beide heiligste voorrechten des lands te strijden, voor zijne onafhankelijkheid, die bedreigd wordt door mannen, wier zelfzucht hun zelfs nationaal eigendom deed verkoopen, en evenzoo voor het herstel der orde in het land, die wij dagelijks ten nadeele onzer vreedzame burgers verstoord zien. In onze handelingen vrij van allen invloed, van allen vreemden druk, zullen wij daar naar streven de eer van onze roemrijke nationale vlag op te houden.*

» *Ik hoop, dat de generaals aan hunne officieren en deze aan hunne dappere troepen, een waardig voorbeeld van onvoorwaardelijke gehoorzaamheid en van de strengste krijgstucht zullen geven, zooals dit voegt aan een leger dat geroepen is om de nationale waardigheid te verhoogen.*

» *Over dapperheid en gevoel van eigenwaarde spreek ik tot Mexicanen niet, want deze zijn een erfdeel dat aan ons land aangeboren is.*

» *Ik heb den dapperen generaal Marquez tot het opperhoofd van mijn generalen staf benoemd en het leger in drie corpsen verdeeld. Het bevel over het eerste neemt de koene generaal Miramon op zich; het tweede zal aan zijn tegenwoordig opperhoofd en het derde*

aan den onverschrokken generaal Mejia toevertrouwd worden.

» *Ik verwacht ook dagelijks de aankomst van den met roem bekenden generaal Mendez en van zijne getrouwe, beproefde troepen, welke hunne plaats bij het tweede corps vinden.*

» *Insgelijks bevindt zich de patriotische generaal Vidaurri onder mijn geleide, om zijne troepen zoo spoedig mogelijk te organiseeren en den veldtocht in het Noorden te beginnen.*

» *Laat ons vertrouwen op God, die Mexico beschermt en zal blijven beschermen, en laat ons ons getrouw van onze taak kwijten.*

» *Leve de onafhankelijkheid!*

« Maximiliaan.

« *San Juan del Rio, 17 Februari 1867.* »

Op den 21en Februari noodigde de keizer de bevelhebbers der verschillende korpsen en de autoriteiten der stad ter maaltijd. Ik kreeg insgelijks eene uitnoodiging en zat naast kolonel Lopez die met den keizer, die vlak tegenover mij plaats genomen had, een druk gesprek voerde.

De gunstige indruk dien Lopez door zijn geheele voorkomen zoowel als door zijne gedragingen maakte, deed zelfs niet in de verte het vermoeden bij mij opkomen, dat hij eenmaal de verrader van Queretaro zou worden.

Op den 22en in den morgen reed de keizer in gezelschap van zijne generaals naar de Garita de Celaya om generaal Mendez te ontvangen, die hier van Bichuagan aankwam met zijne brigade, die vierduizend man sterk en uit manschappen van allerlei wapens samengesteld was.

Don Ramon Mendez was een kleine, gezette Indiaan met een innemend gezicht en donkerbruin haar en baard, die er in zijn rood Mexicaansch huzarenbuis en met de onderscheidingen die hij als generaal droeg, zeer goed uitzag. Hij droeg een sombrero evenals de keizer en was behalve met Mexicaansche ridderorden ook met het officierskruis van het Legioen van Eer gedecoreerd, hetwelk behalve door hem in het leger nog slechts door kolonel Lopez en zekeren generaal Calvo gedragen werd. Mendez was een buitengewoon goed partijganger; hij was zeer dapper, werd door zijne soldaten vergood, maar was, helaas! tot wreedheid geneigd.

Hij was trouw aan den keizer verkleefd, maar een geslagen vijand van Miramon, dien hij wantrouwde en van wien hij beweerde, dat hij zich weinig om den keizer en het keizerrijk bekommerde, maar slechts eerzuchtige, persoonlijke bedoelingen had — eene meening die vrij algemeen was, maar die bij Mendez misschien nog door jaloezie versterkt werd.

Des namiddags werd er onder het kommando van generaal Miramon eene wapenschouwing gehouden over de gezamenlijke troepen te Queretaro, met uitzondering van de brigade van Mendez, die van haren marsch vermoeid was.

Er waren ongeveer vijf duizend man die uit de volgende korpsen bestonden: zestien honderd man onder Marquez; de troepen die met Miramon et Castillo van Zacatecas en de Quemada teruggekomen waren, namelijk de Cazadores del Emperador, de Tiradores, het zevende linieregiment, de overblijfselen van het vijfde linieregiment, de gendarmerie, het achtste cavalerieregiment, het regiment der keizerin en eindelijk twee batterijen veld- en ééne bergartillerie, zoodat men de toenmalige sterkte onzer troepen van alle drie wapens op negen duizend man en negen en dertig kanonnen mag schatten.

Na den afloop dezer wapenschouwing deelde de keizer ridderorden uit aan verscheidene soldaten, die zich in het gevecht bij de Quemada, waarin generaal Mejia op zijn tocht van San Luis Potosi den vijand geslagen had, onderscheiden hadden, en stak ze hun eigenhandig op de borst.

Op den 23en Februari werd er voor den zoo wreed doodgeschoten broeder van generaal Miramon eene plechtige zielmis gehouden, die door den keizer bijgewoond werd. Bovendien werd er bepaald dat het leger voor acht dagen den rouw zou aannemen.

Op den 24en deelde de keizer het leger op de volgende wijze in : de geheele infanterie, die uit twee divisiën bestond, werd door generaal Miramon aangevoerd; over de eerste divisie voerde Mendez, over de tweede Castillo het bevel. De geheele ruiterij stond onder het bevel van Mejia en de artillerie onder dat van Arellano. Marquez werd als opperhoofd van den generalen staf aangesteld.

Generaal Vidaurri werd tot Minister van Financiën benoemd en begon zijne werkzaamheid daarmede dat hij aan Queretaro eene gedwongene leening van 60,000 piasters oplegde, daar er noodwendig geld moest zijn.

De ministers die gouden bergen beloofden en willekeurige staten van den toestand der financiën opgemaakt en daarmee den keizer misleid hadden, die in financiëele zaken geene meerdere bedrevenheid bezat dan ik, waren voor den geheelen veldtocht naar Queretaro niet in staat geweest meer dan 50,000 pesos bij elkaar te brengen.

Wat zij later van Mexico zonden, was niet de moeite waard daar het niet meer dan 19,000 pesos bedroeg en dus slechts voor eenige dagen toereikend was.

In een krijgsraad op dienzelfden dag gehouden, werd het besluit genomen aan generaal Tabera, die te Mexico als kommandant achtergelaten was, bevel te geven de troepen die in deze stad in garnizoen lagen, benevens de noodige ammunitie en 100,000 pesos naar Queretaro te zenden.

Reeds gedurende den marsch waren dergelijke bevelen naar Mexico gezonden maar ten gevolge van den onwil der ministers ten uitvoer gebracht.

De troepen die ingevolge het besluit van den krijgsraad naar Queretaro moesten gezonden worden, waren : het uit Oostenrijkers bestaande huzarenregiment Khevenhüller; het insgelijks uit Oostenrijkers samengestelde infanterie-bataillon van den baron Von Hammerstein, dat vier à vijfhonderd man sterk was; de afdeeling gendarmerie onder den luitenant-kolonel graaf Wickenburg, die meerendeels uit Franschen bestond; verder de cazadores a vacallo — allen vreemdelingen — onder de majoors Gerloni et Von Czismadia; eindelijk de artillerie met acht kanonnen.

Op den namiddag van den 25en Februari hield de keizer eene wapenschouwing over de troepen van generaal Mendez, die bij de overige ontbroken hadden, daar zij pas aangekomen waren.

Zij waren de beste Mexicaansche troepen van het leger en hadden reeds verscheidene jaren in den dienst des keizers gestaan en onafhankelijk van de Franschen in den staat Michuacan geopereerd.

Zij bestonden uit het eerste, tweede, derde en vierde bataljon linietroepen, het vierde en vijfde regiment cavalerie, eene afdeeling veld- en bergartillerie, gezamenlijk ten bedrage van vier duizend man.

De volgende dagen, tot aan den eersten Maart, verliepen met allerlei schikkingen en met het wachten op tijdingen van Mexico. Van den vijand zagen en hoorden wij te dien tijde zoo goed als niets.

De nieuwe Minister van Financiën, generaal Vidaurri, trachtte met een vrij gunstig gevolg orde in de geldzaken en in de betalingen te brengen, en daar ik hem daarbij niet kon helpen en geen kommando of den anderen plicht waar te nemen had, bracht ik den tijd zoo goed ik kon door, totdat het aanrukken van den vijand mij tot werkelijke bezigheid zou roepen.

Ik bezocht den schouwburg Iturbide, waarin eenige zeer eenvoudige Mexicaansche blijspelen tamelijk slecht opgevoerd werden, en vermoedde niet, dat daar eenige maanden later het meest tragische treurspel dezer eeuw ten tooneele zou gevoerd worden.

Er had in die dagen ook een stierengevecht plaats in het strijdperk, dat zich in de nabijheid der Alameda bevindt. De geheele stad verkeerde daarbij in opgewondenheid en het strijdperk was zoo vol met toeschouwers, dat men wel over de hoofden had kunnen loopen.

De keizer die in vroegere jaren een hartstochtelijk liefhebber van dergelijke schouwspelen was, en deze in Spanje dikwijls bijgewoond had, vertoonde er zich niet, waarschijnlijk omdat hij er weinig verwachting van had.

Ik wil geene beschrijving van dit vrij middelmatige gevecht geven, waarbij de strijders geene bijzondere vaardigheid ten toon spreidden, ofschoon het vrij bloedig was, daar er zes paarden bij gedood werden.

Een deels belachelijk, deels walgelijk intermezzo mag ik hier echter niet met stilzwijgen voorbijgaan.

Er verschenen ook twee vrouwen in het strijdperk, om haren moed te toonen tegenover de stieren, welker horens echter voor dit geval aan de punten van ballen voorzien waren. De in het rood gekleede vrouwen oogsten echter geene lauweren in.

Met gescheurde kleederen en duchtig toegetakeld moesten zij zich te midden van het spottend gelach der toeschouwers uit het strijdperk verwijderen.

Op den eersten Maart hield de keizer eene wapenschouwing over de cavalerie van Mejia, die inderdaad voor een Mexicaansch legercorps zeer voortreffelijk was.

Een bijzonder goeden indruk maakte het op mij dat de paarden er alle welgedaan uitzagen. Ook de uniformen der soldaten waren beter dan gewoonlijk. De beste troepen daaronder waren het regiment Quiroga, dat meerendeels uit manschappen van Vidaurri bestond, die vroeger onder Mejia gevochten en

later tot den keizer overgeloopen waren; verder het vijfde regiment cavalerie en het prachtige regiment der keizerin.

Op den 2en Maart in den namiddag moest ik aan den keizer verslag doen omtrent eene zekere zaak en vond hem juist op het punt om uit te gaan. Hij verzocht mij hem te vergezellen, en nu reden wij naar de Alameda.

Op den wandelrit bracht een adjudant den keizer een brief uit Mexico. Nadat hij hem gelezen had, zeide hij tot mij.

— Kijk dat gespuis eens aan! de kerels zijn bang en willen de troepen niet zenden. Zij zeggen dat de hoofstad in gevaar verkeert, maar zij zijn slechts bang voor zich zelf.

Ruiterpatrouilles hadden ondertusschen de omstreken doorkruist, om berichten omtrent de bewegingen van den vijand in te winnen. Van landlieden en inzonderheid van geestelijken vernam men, dat er aanzienlijke troepenafdeelingen te San Martin, tusschen Queretaro en San Luis Potosi, verzamelden, en dat andere op den weg Celaya, omstreeks vier à vijf leguas van ons af, naar Queretaro oprukten.

Deze tijdingen bevestigden zich in den namiddag van den 4en Maart, en op den 5en zag men in de schemering vijandelijke troepen infanterie, die zich in de vlakte voor de Cerro de la Campagne in slagorde schaarden. Onze voorposten werden dus versterkt.

In den nacht van den 5en op den 6en Maart werd de bezetting onder de wapenen gercepen en tegen het aanbreken van den dag waarop men een aanval verwachtte, stond deze in de volgende slagorde geschaard.

Het centrum daarvan vormde de Cerro de la Campagne, welke aan den westkant met eene vrij steile helling naar beneden loopt. Hier bevonden zich de keizer en Miramon met een bataljon en twee batterijen.

Tusschen den Cerro en den heuvel San Gregorio, die insgelijks door eene batterij verdedigd werd, stond de divisie van Castillo..

Links van den Cerro, tusschen dezen en de Casa Blanca bij de poort van Pueblito stond de divisie van Mendez, die de wegen, welke van Claya naar Queretaro liepen, bestreek.

Tusschen de Casa Blanca en de Alameda stonden in kolonnes de cavalerie onder Mejia welker linkerflank door twee regimenten cavalerie gedekt werd.

Men zag beweging in het vijandelijk leger, doch de vijand vergenoegde zich ermede, de voor ons liggende plaatsen te bezetten, en de aanval bleef achterwege.

De keizer bleef van nu af op den Cerro de la Campagna en kampeerde dien nacht en ook verscheidene daaropvolgende onder den blooten hemel op den grond. Hetzelfde deden Miramon en Marquez, die bij hem waren. De heuvel werd van de cactusstruiken gezuiverd, eenige borstweringen werden er opgeworpen en zes à zeven kanonnen geplant.

De keten vijandelijke tirailleurs, die het leger van den vijand, dat uit 18,000 man onder generaal Escobedo bestond, omgaven, rukten tot op een afstand van vijf à zes honderd schreden van onze linie voort.

Generaal Vidaurri had in de stad de handen vol werk met de verpleging der troepen, enz., en ik hield mij, zonder bepaalde bezigheid te hebben, in de nabijheid des keizers op.

Op den morgen van den 7en Maart werd de aanval met des te meer zekerheid verwacht, daar men zag dat de troepen van den vijand zich bijeentrokken.

Doch al spoedig bemerkte men dat deze slechts eene wapenschouwing hield. Verscheidene generaals trachtten den keizer te bewegen, den vijand in deze stelling aan te vallen, hetgeen onder deze omstandigheden waarschijnlijk eene goede uitwerking zou gehad hebben.

Ofschoon nu de keizer wel lust had, door eenen aanval een einde aan de pijnlijke onzekerheid te maken, volgde hij toch den raad van Marquez, die er volstrekt tegen was en beweerde dat de vijand geen plan had tegen ons in het open veld te vechten.

De volgende dagen vervlogen in ongeduldig afwachten en met de bewegingen der troepen van den vijand, waarin wij van onzen kant niet verhinderd werden. De chef van den staf, Marquez, meest de rivier zeker voor eene voldoende bedekking der flanken houden, want hij verzuimde het geheel, den Cerro San Pablo, die zich boven deze op den noordelijken oever verheft, te bezetten.

Deze nalatigheid werd al spoedig door den vijand bemerkt,die in den nacht van den 8n op den 9en de garita, welke zich van San Pablo op den straatweg naar het Noorden bevindt, en de kapel van den berg zelf innam.

Daar deze positie in onze rechterflank zeer lastig kon worden, ging generaal Mendez op den 11en in deze richting met het regiment der keizerin en de huzaren op verkenning uit. Na een tirailleur gevecht met de vijandelijke cavalerie in het dal tusschen den San Gregorio en San Pablo, keerde hij in zijne vroegere stelling terug. Den geheelen dag hadden er verder geen schermutselingen plaats.

Op den 12en rukte generaal Castillo met een brigade, welker flank door cavalerie gedekt was, tegen den San Pablo op. Het bataljon der cazadores bevond zich aan het hoofd der kolonne. Hij dreef de vijandelijke infanterie van de garita terug, bestormde daarop de hoogte met de kapel, en zag op de vlakte aan gene zijde daarvan verscheidene duizenden manschappen vijandelijke infanterie. Bij dezen aanval werd de kommandant der Cazadores, de luitenant-kolonel Villasana, gekwetst.

Omstreeks den middag liet de keizer mij bij zich ontbieden. Hij verontschuldigde zich, daar ik in Noord-Amerika het bevel over een brigade gevoerd had, over de vraag die hij tot mij richtte of ik het kommando over de Cazadores, wier bevelhebber gekwetst was, op mij wilde nemen. Hij zeide dat dit bataljon een keurkorps, maar slechts door groote energie in toom kon gehouden worden. Ik nam het voorstel met blijdschap aan.

Mijne aanstelling werd mij oogenblikkelijk overhandigd, en nu liet ik mij terstond aan het bataljon voorstellen door den majoor, die vroeger het bevel daarover gevoerd had. De officieren en soldaten ontvingen mij met de meeste welwillendheid, ofschoon ook de majoor er misschien een weinig over ontstemd was dat men hem was voorbijgegaan.

De Cazadores bestonden uit omstreeks zevenhonderd man, die voor het grootste gedeelte Franschen waren; maar het ontbrak daarin niet aan Duitschers, Hongaren en Mexicanen. Het was een woest korps, maar had overigens uitstekende soldaten. Het bataljon stond in het centrum der stelling van generaal Castillo bij den straatweg van Luis Potosi en had vier twaalf ponders bij zich.

Omstreeks den middag bemerkte men levendige bewegingen onder de vijandelijke troepen. De hoogten van San Pablo en La Cantara werden door hen bezet en evenzoo de Cuesta China, waar zij al spoedig eene batterij opwierpen.

Er gebeurde niets om deze bewegingen te verhinderen, maar het werd noodzakelijk geacht eene verandering in onze positie te brengen. Generaal Castillo trok zich achter den Rio Blanco terug en bezette den geheelen oever der rivier. Eene brigade van de divisie van generaal Mendez werd naar La Cruz afgezonden, werwaarts de keizer zijn hoofdkwartier overbracht en werwaarts de chef van den staf, Marquez, hem natuurlijk volgde. De cavalerie onder Mejia bleef hare stelling behouden.

Bij deze verandering van front viel aan mijne Cazadores de taak ten deel, de brug die aan het einde Miraflores lag te verdedigen. Drie twaalf ponders werden er achter een steenen verschansing, waarin slechts een doorgang voor één persoon gelaten werd in de batterij geplaatst. De platte daken (azoteas) der huizen, die bij de brug stonden en allen van steen opgetrokken waren, had generaal Castillo van borstweringen laten voorzien. Zoo toegerust wachtten wij den vijand af, die reeds denzelfden avond tegen zes uur uit zijne batterij op de Cuesta China een levendig vuur opende.

Daar La Cruz in de belegering van nu af eene zeer gewichtige rol speelt, is eene beschrijving daarvan noodzakelijk. Het klooster, dat op eenen rotsachtigen heuvel staat, alsmede het daartoe behoorende plein, zijn door eenen stevigen muur omgeven, die reeds ten tijde van de verovering des lands door de Spanjaarden gebouwd werd en, evenals het gebouw, zoo sterk is dat zelfs artillerie weinig daartegen kan uitrichten.

Drie zijden van deze muren, die het plein omgeven, vormen elk eene rechte lijn; de vierde die zich aan den noordkant bevindt, vormt echter omstreeks in het midden een uitspringenden stompen hoek. De lengte van het plein bedraagt bij de 400 meter, de breedte 300.

In den noord-westelijken hoek van het klooster en daar tegenover steekt over den noordelijken hoek heen een stevig gebouw uit, eene begraafplaats, het Pantheon, met eene kapel, die zich op den zuidkant bevindt. Dit Pantheon staat op den hoogsten top van den heuvel en bestrijkt de oppervlakte daarvan. Toen generaal Marquez als chef van den staf La Cruz ter verdediging inrichtte, liet hij het Pantheon geheel onbezet, en toen hem door den keizer en anderen rekenschap daarvan gevraagd werd, zeide hij : « dat men den vijand, waarmee men te doen had, niet kende ».

Den 14en is in de geschiedenis der belegering van Queretaro een uiterst gedenkwaardige en roemrijke dag. Reeds in den morgen zag men aan de bewegingen in de vijandelijke

gelederen dat men het plan tot eenen algemeenen aanval had, en deze had inderdaad tegen tien uur des voormiddags op drie punten te gelijk plaats.

Door het onafgebroken vuur der batterijen van de Cuesta China ondersteund, rukten dichte kolonnes tegen La Cruz op, en veroverden bij den eersten aanval het Pantheon, dat óf met verraderlijke bedoelingen of uit domheid niet versterkt was. Het platte dak daarvan werd dadelijk met schutters bezet.

Een tweede aanval was tegen de cavalerie gericht, waarmee de dappere Mejia tusschen de Casa Blanca en de Alameda de stad dekte. Deze aanval werd ook te gelijk door eenen schijnbaren aanval op den Cerro de la Campagne ondersteund, die in den loop van den dag meermalen herhaald werd.

De derde aanval was tegen de brug gericht.

Zoodra Mejia de vijandelijke cavalerie op de vlakte tusschen de Casa Blanca en de Alameda had, deed hij met zijne eerste brigade met zooveel omstandigheid een aanval op haar, dat de vijand na een gevecht van korten duur, in allerijl terugtrok. Enkele afdeelingen van onze cavalerie vervolgden hen tot in de nabijheid van hunne legerplaats, die bij Estancia de las Vacas lag. De vijand verloor 130 dooden en gekwetsten en 70 gevangenen.

Voordat ik over den aanval op den noordkant der stad spreek, wil ik eene korte beschrijving geven van het terrein, dat voor de positie, die ik innam, lag.

De rivier is hier zeer ondiep en op verscheidene plaatsen gemakkelijk te doorwaden. De eenige brug die aan dien kant der stad over de rivier ligt, bevindt zich aan het einde der Calle Miraflores, die door het hart der stad, voorbij den schouwburg Iturbide over het hoofdplein verder naar den noord-westelijken hoek der Alameda loopt. De platte daken van de huizen der straat, welke het dichtst bij de brug staan, waren, zooals reeds gezegd is, met borstweringen voorzien.

Aan gene zijde der rivier tegen de helling van den heuvel San Gregorio is de voorstad San Luis gebouwd, wier straten dus van de rivier af in de hoogte loopen. Voor de brug bevindt zich een open plaats vanwaar aan beide kanten rechts en links, in eene eenigszins van elkaar afwijkende richting twee straten loopen, die door evenwijdig met de rivier loopende dwarsstraat doorsneden worden, welke naar de kerk San Sebastian, die op den naastbijgelegen staat, voert.

Van den toren dezer kerk, die op zich zelf reeds hooger staat, kan men in de straten van Queretaro zien en deze gemakkelijk beschieten.

Vlak tegenover de brug aan den anderen kant van het honderd schreden breede plein tusschen beide straten die van het plein opwaarts loopen, staan eenige huizen. Links van de brug op den noordkant der rivier in den zuid-westelijken hoek van het plein staat de « Meson », een groot logement, waarin muilezeldrijvers en dergelijke lieden een nachtverblijf voor zich zelven en hunne beesten vinden, een soort van corral, die door een stevigen muur omgeven is.

Aan deze zijde der brug was tot beveiliging daarvan, gelijk opgemerkt is, een stevige verschansing van adobes opgeworpen. Adobes zijn uit leemaarde vervaardigde en in de lucht gedroogde steenen, welke omstreeks een vierkanten voet oppervlakte hebben en vier duim dik zijn. De verschansing bestond uit eenen dubbelen muur van deze adobes waartusschen aarde stevig vastgeklampt was. Daarin waren schietgaten voor drie twaalfponders aangebracht, waarvan er juist een de brug bestreek.

Terzelfder tijd waarop de aanval op de andere punten begon, had ook die tegen de brug plaats. Een sterke kolonne infanterie kwam van de beide van het Noorden loopende straten op het plein voor de brug aan en rukte tegen deze op. Zij werd op een afstand van honderd schreden door een zoo hevig kanon- en geweervuur begroet, dat zij zich in allerijl uit de voeten maakte. Een tweede aanval gelukte evenmin.

Door de warme ontvangst bij de brug afgeschrikt, trok de vijand zich achter de kerk San Sebastian terug en rukte spoedig daarop langs de straat die van deze kerk naar de rivier loopt en rechts voor ons lag, waar zich eene waadbare plaats bevindt.

Zoodra dit bemerkt werd, waarschuwde generaal Castillo mij en ik rukte met mijne Cazadores in den looppas naar de bedreigde plaats, terwijl de artillerie van mijn rechtervleugel den vijand met kogels bestookte. Deze aanval werd insgelijks afgeslagen.

Ofschoon de vijand niet onbeduidende verliezen moest geleden hebben, gaf hij zijn plan toch niet op. Tusschen elf en twaalf uur deed hij met vernieuwde woede een aanval en wel op de brug, en het gelukte hem, in de tegenovergestelde huizen en in de sterkte Meson